

EKOLOGIJA ZDRUŽENIH DRŽAV EVROPE

novi prispevki k biografiji evropske blaznosti

ŠELE, KO BO PADLO ZADNJE DREVO, KO BO POZIDANA VSA PLODNA ZEMLJA, KO BO POSLEDNJA REKA ZASTRUPLJENA IN NE BO VEČ NOBENE RIBE, BOMO UGO-TOVILI, DA DENARJA NE MOREMO JESTI.

Indijska modrost, porojena v krajih, kjer je zemlja sveta, sta sveta nebo in voda, kjer se še znajo vprašati, »kako naj vam prodamo modrino neba«, nam je pomagala sanjati o času, ko bo dovoljeno sanjati in misliti o vonju lipovega cveta, bistrih vodah, o čudežni zdravilni moči arnike ali kamilice, o vrednotah, ki utegnejo biti večne ali vsaj nespremenljive in nepodkupljive. Dokler nas ni tistega leta v vladni palači evropskega glavnega mesta sprejel možiček na videz razumevajočega pogleda in skrivnostne, morda iz dolgoletne prekaljenosti pogojene čudi; bili smo predstavniki pisane združbe vernikov nepokvarjene narave, razboritih varstvenikov zdravega okolja, mirovnikov in sufražetk, brezposelnih alternativcev, divjih bojovnic za pravice zatiranih ob Zambeziju in ležerno ostarelih modrecev, ki jim zaradi nerazumevanja njihovih misli nihče ni upal ugovarjati. Z enako vnemo kot misel o denarju, ki ga ne moreš jesti, smo pregrevali, kot vsaka generacija na novo, parolo, za katero so umirali najboljši Evropejci, reče pa se ji egalit  e et fraternit  e,   e previdno zamolčimo libert  e; to parolo smo, prevred-

noteni naravi in našemu stoletju primerno, pomodernili ter svojo vero utrjevali v pre-pričanju, da narava ne pozna ve  vrednih, manjvrednih ali ničvrednih bitij, tudi da ne pozna pomembnih, manj pomembnih in nepomembnih, potrebnih in nepotrebnih, koristnih in nekoristnih; v naravnem ravno-te  ju, tako smo širili svoj evangelij, je vse enako, vsaka življenjska oblika ima svojo vlogo, svoj pomen, svoj smisel, je enakov-redna, enako pomembna, enakopravna, enako potrebna; teoretične sheme o enakosti v ve  nem naravnem misteriju smo si prak-tično predstavljali v svojem vsakdanjem življenju, v katerem plemenite usmeritve temelje na nezmotljivih sistemih in idejnih platformah; ljudem naivne zanesenosti ne gre zameriti, da pozabijo, kako v Evropi, pisano z malo, vsake tri ali štiri generacije izbruhne svboboda, kar, drugače povedano, pomeni konec naravnih zakonov. Bili smo nič, bodimo vse, nikoli ni prineslo drugega kot bili smo nekaj, zdaj nismo nič; ali kratko, kar je bilo prej, ni nič, kot so rekli iz gozdov vračajoči se petindvajsetletni legionarji, kdor ni z nami, je proti nam, orgazem vseh revolucij je popustil ob zanikanju strpnosti, širine in velikodušnosti, kar tudi sicer niso čednosti zmagovalcev; vsaka generacija posebej mora sama spoznati, vedno pre-pozno, da se nasilje nasilnežev opogumlja z našo nevednostjo, kako strah jih je; naravni zakoni pozitivne selekcije so v vsakem novem redu odstopili mesto negativni selek-ciji, po domače bi se reklo delitev na naše in na one na drugem bregu, ta pa je vnaprej aboniran za drugorazredne in manj vredne. Petindvajsetletniki so znali vzeti stvari v svoje roke, vedno so imeli prav in vedno so bili najboljši; ko so se postarali na štirideset in petdeset, so bili spet idealni, kar je bilo

*za ožičenje pojmov: ekologije je veda, ki obravnava odnose živih organizmov do njihovega neživega okolja; nekakšno domoznanstvo, saj raziskuje način in oblike domovanja vsega živega; tudi človeka. V tem biografskem prispevku je beseda ekologija uporabljena kot metafora, po-dobnost z resničnimi dogodki in resničnimi ljudmi je zgolj slučajna.

mlajše, ni imelo potrebnih izkušenj, vse starejše pa je bilo betežno, neuporabno in ne omembe vredno; zgodovina se je ponavljala, ko so petindvajsetletniki prilezli v svoja sedemdeseta, postali so nepogrešljivi in nenadomestljivi, kar je tedaj doseglo petindvajset ali trideset let, je bilo otročje neizkušeno in neodgovorno bi jih bilo pripustiti bliže, le prvi generaciji je dano, da je z vsakim desetletjem boljša, bolj nedosegljiva; s temi najboljšimi smo se nekako navadili sanjati o srečnih horizontih, se veselili raja v dosegljivi prihodnosti, še malo zategnimo pasove pa bo, dokler se ti horizonti niso zlobčili v nevihte apokaliptičnih razsežnosti, rekli so, da samo zato, ker so na koncu v najboljšost in izvoljenost osemdesetletnikov verjeli le oni sami. Napisano je bilo, veljalo pa je za Kitajsko, ne za Evropo, da utegne biti pri oblastiteljnih starčkih njihova zloba premo sorazmerna njihovi senilnosti. Modrovali smo torej tedaj v vladni palači o vsemogočem, na njenem notranjem stopnišču sem prvič v življenju opazil, kakšne so videti debele preproge točno določene barve, na vsaki strani ograjene, poleg držala za roke, za katera se ni nihče držal, ker smo hodili po sredini, s protokolarno predpisanimi medenastimi in kromiranimi okrasnimi stebrički, med katerimi so bingljali pozlačeni cofki; paberkovanje se je zavleklo na velike in globoke teme nešega začetka in nehanja, gostitelj nas je prikimavajoče poslušal, videli smo že, kako se jasnijo obzorja, slutili smo zarjo zelene in neomadeževane, tako rekoč nedolžne prihodnosti, brez sranja v pitnih vodah, brez žvepla in ogljikovega dioksida v zraku, v katerem starim, bolnim in otrokom po radiu prepovedujejo, da ne smejo ven; pri tem nisem nikoli razumel, zakaj prepovedi in omejitve ne veljajo tudi za zdrave in za ljudi srednjih let; nekomu med nami so se tedaj, v vladni palači namreč, odprla nebesa in govoril je o nekakšem evropskem ekososializmu, ki bo rešil planet pred katastrofo, navrženo je bilo še osvobajanje zatiranih po vsem svetu, pa o katastrofi zahodnega

potrošništva, ki dobesedno žre naravo, uničuje okolje in človeka ponižuje v nevredno bitje; kako je bila vzhodnjaška premočrtnost, nepodkupljivost in izgorevajoča skrb za sočloveka vedno korak pred zloveščim in neustavljivim zahodnim sindromom, torej že globoko v njem, če ta korak naprej ali pred razumemo dobesedno, smo zvedeli šele dvajset let zatem, ko je Evropa okusila blagodat Černobila, spregledala suha stebila nekdanjih čeških gozdov in neplodnost ukrajinskih žitnih polj. Možiček nas je dal pogostiti s kavo in sokovi, prisedli so neznanci in hiteli nekaj zapisovati v debele ledraste rokovnike; beseda je dala besedo, možičkovo prikimavanje nam je vlivalo korajžo, razgovorili smo se in bolj ko smo govorili, bolj je na njegov obraz padala nepričakovana senca: najprej zaskrbljenost, nato nestrinjanje, zatem nasprotovanje in osorno ugovarjanje, na koncu jeza in užaljenost, kar ni obetalo nič dobrega. Odslovil nas je zaničljivo in žugajoče, z glasom, ki ni dopuščal dvomov, smo zvedeli, kako on ve in oni vedo, da nam je samo za politično oblast, da je naša skrb za varstvo okolja in narave le poniglava krinka, pod katero tlijo zli nameni za rušenje pridobitev, vdinjanje nekakšnemu notranjemu, zunanemu in razrednemu sovražniku, za spodkopavanje in strmoglavljenje, kot je rekel, najbolj sodobne evropske države in družbene ureditve; da že vedo, kako je treba take ekscese v kali zatreti, da bodo to, zatrtje namreč, tudi storili temeljito in brezobzirno, saj so odgovorni pred evropsko javnostjo. Resnici na ljubo je potrebno dodati, da smo dobili ob slovesu še zadnjo priložnost, da se premislimo, da on ve, kako smo še mladi in zavedeni od skritih sil in sovražnikov, ki nas zlorabljajo ter pehajo v ogenj po žerjavico, sami pa nimajo toliko v hlačah, da bi si upali na dan; da je pravzaprav škoda naše prihodnosti, katero si tako nepremišljeno in neodgovorno zapravljamo s prodajanjem tem podtalnikom; da so nam pripravljani pomagati spregledati in zaživeti polno, družbi in deželi dopadljivo

ter neškodljivo. Dogodek v vladni palači je bil samo začetek, ponovitev začetka scenarija, ki je bil prvič dokumentiran v Erazmovi hvalnici norosti: enim je bilo dano, da so še naprej smeli biti smeli, premočrtni, glasni in nepopustljivi, izbrani so bili biti proti, tako preprosto in vsakdanje, kot je bilo za one druge samo po sebi razumljivo, da so se za enako glasnost in premočrtnost otepali z drugorazrednostjo, nepriljubljenostjo, sumljivostjo, znašli so se na nepriznanih seznameh, o njih so se polnile baze podatkov, izmenjavale informacije, načrtovala strategija lomljenja notranjih sovražnikov, o njih so krožile karakteristike pravočasno na prava mesta, konstrukt moralno politične oporečnosti in neoporečnosti, na srečo ljudje tega niso dobro razumeli in so oba izraza mešali v najbolj neprimernem času, je bil nedosegljivi domet evropskega prava, ki se je zvijalo v slepi ulici večstoletnih nespremenjenih postulatov; v očeh evropske plemenske črede so bili tisti prvi vsega spoštovanja vredni, da da, tile si pa res upajo, če bi tile prevzeli, bi še nekam dobro šlo, vedo, kaj hočejo, ne tako kot oni drugi, špilferbreherji. Zapreti jih je treba, gnide nevhvaležne, se je razhudil predelavec gustl, pisano z malo, jedel je vampe za južino in zraven pridno praznil po dva deci starčka, ko je po radiu zaslišal znano in priljubljeno mu napovedovalko, kako je razburjeno brala v poročilih, da so v glavnem mestu evrope organi razkrinkali zarotniško skupino, ki je po členu temintem hotela zrušiti evropsko ureditev in, jasno, prevzeti oblast, te pa mi v imenu delavskega razreda evrope ne smemo spustiti iz rok; povampirili so se na račun našega dela, predobro se jim godi, jim bomo že pokazali, je vedel povedati gustl, njegova žena, Marta, že po ženski naturi bolj odpuščajoča in široka, pa je menila, da morda le ni tako, kot je hitela razlagati radijska napovedovalka, da je morda zadaj kaj drugega, nepoštenega in do prizadetih krivičnega, celo izmišljenega; tako neverjetno izmišljenega, kot se je zgodilo z njenim očetom, ki so

ga, ko je začela hoditi v šolo, sredi belega dne, sredi evrope, pisano z malo, odpeljali črno oblečeni v črnem luksusu avtu, da se bo takoj vrnil, so rekli, toda nikoli več ga niso videli; po radiu in časopisih so zvedeli, da je bil njihov oče, sicer krojaški mojster, ki zvečer utrujen nikoli ni nikamor hodil, še k maši ob nedeljah zelo nerad, idejni vodja zarotniške tolpe, ki je hotela do temeljev strmoglaviti evropski sistem vrednot; obvarovali so pravočasno, z budnostjo, evropo pred rušilno močjo njenega očeta, to je pomenilo, da so se naprej prebijali brez njega, Marta je bila v šoli vedno odrinjena, kot da so nekateri dobro vedeli, za kaj gre, drugi pa niso nikoli niti slutili ničesar, adijo otroške kolonije ob morju, prezirali so jo dedki mrazi, cicibanski, pionirski in mladinski predsedniki se niso družili z njo, občinske tajnice so skrbno pazile, da ni bilo otroških doklad in unra paketov, pozneje so tudi vse prošnje za štipendijo prišle prepozno, toda vseeno je prišla do visoke šole, nato sta se vzela z gustinom, ki je prišel od drugod in ni bil pravočasno informiran o stanju stvari; Marta mu nikoli ni upala povedati resnice o očetu, tako tudi ne o stricu Rajkotu, ki se je med eno številnih vojn v zgodovini evrope boril v domačih gozdovih proti tujim zavojevalcem, kot se je temu nekaj časa uradno reklo, toda prijeli so ga ti tujci in ker je bil premlad, ga niso počili, ampak poslali v lager sredi združenih držav evrope, preživel je tam tifuse, krvave griže, bolhe in krompirjeve pomije, rešili so ga oni, ki so prišli čez lužo delat red in mir, pripeljali so ga domov, njegovo okostje, ki ga je le rumena, nabrekla in že na prvi pogled prevelika koža držala skupaj, da se ni raztreslo, je še imelo dušo in velike oči sredi lobanje, toda brat, se pravi oče in starši so ga v enem letu spravili k sebi, začel je hoditi po zborovanjih in mitingih, kjer so mu pripenjali kolanje, radi so ga vabili v šole cicibanom razlagat hosto in lagerje, šel je v spodnje kraje udarniško delat ceste in železnice, dokler nekega večera niso prišli tudi ponj, ga vtaknili noter in na velikem

procesu vsej evropski javnosti zgroženo pojasnili, da so bili tisti lagerji ena sama velika prevara, kolaboracija in izdaja, da so najboljši padli ali od lakote pomrli, ostali pa so stric Rajko in njemu podobni, ki so se v lagerje infiltrirali po nalogu tujih služb, v imenu katerih so potem pomagali kuriti in pospravljati naše. Strica Rajkota ni bilo več nazaj, ostale so njegove kolajne, s katerimi niso vedeli kaj početi, kot z diplomo strica Toneta ne, na kateri je pisalo v spomin padlemu borcu za svobodo evropskih narodov, smrt fašizmu, svobodo narodu, žig okrajnega komiteja in nečitljiv podpis; ljudje so vedeli povedati, da je padel v čudnih okoliščinah, vsekakor pa prezgodaj, da bi morda še lahko rešil svojega in Rajkotovega brata Lojzeta, po katerega so ponoči prišli kar njegovi, ga pri sosedu sodili in takoj nato sodbo v imenu ljudstva izvršili oziroma izvrševali tako, da so ga obešenega z glavo navzdol na orehu za domačo hišo, spodaj podkurjeno, počasi rezali pri živem telesu, kot se je temu reklo; za avtentično pričevanje o tem dogodku so poskrbeli tisti, ki so bili zraven pri tistem polnočnem seciranju nad ognjem, pripovedovali so zgodbo vsakomur, prva leta ponosno in brez sramu, nato so utihnili, dokler se jim na stara leta ni začela oglašati vest, neizprosni predsmrtni sopotnik jim ni pustil spati, prignal jih je vsako noč na balkone, s katerih so do jutra vpili v deliriju strahotnih spominov in preganjajočih rosno mladih znanih obrazov; starejši so v tem videli šibo Božjo, mlajša, neinformirana generacija je menila, da se jim je zmešalo in jih je treba odpeljati v norišnico. Pač niso poznali vzrokov blaznosti, ki je počasi, a zanesljivo razjedala sosede, po drugi strani pa so prave vzroke pozabili njihovi lastni režiserji, najbolj trdi in otopeli, ki so na večer življenja prostodušno priznali, da so delali tudi napake; ne zlodela, ampak napake; in ker je delati napake čisto človeško, je tudi sežiganje znancev pod orehom čisto človeš-

ko; o tem pripovedujejo zgodovinske knjige združenih držav evrope: mostiščarji in Veneti, Huni in Langobardi, Turki in Vandali, reformatorji in protireformatorji, revolucionarji in protirevolucionarji naj bi širom evrope drug drugemu pobijali njihove najboljše in po tej logiki so ostali le najslabši, kot je lucidno in logično sklepal že pisatelj Ivan, doma pod Vzhodnimi Alpami. Kakšne gene nosimo, ostaja misterij genetike, tistih najboljših, ki so padli, ali onih najslabših, ki so ostali; smo potemtakem današnji Evropejci klavрни potomci ničvrednih prednikov, potomci netolerantnih prišlekov z opranim ali izpraznjenim spominom, z razbito posodo duha, zato nikoli ni škoda energije za neustvarjalno razmetavanje ob najbolj nepomembnih vprašanjih: izza katerega daljnega močvirja bi utegnili pridivjati krdelce, ki je zasejalo seme zla, uničevalo plemenitost in kulturo prejšnjega. Novodobno spreminjanje baročnih dvorcev in palač, gradov in graščin, samostanov in drugih žlahtnih stavb v poboljševalnice, hiralnice, blaznice in umobolnice, socialna stanovanja, zapore, posebne zavode, domove ostarelih in obubožanih, zanemarjene uprave Potjomkinovih kombinatov, strah pred avtentičnostjo in avtohtonostjo, nesramna brezskrbnost in brezobzirnost pri uničevanju narave in okolja, pohlepno uzurpiranje in korupcija pri razprodaji naših skupnih naravnih dobrin, našega skupnega imetja, je videti kot vztrajno ponavljanje zgodovine. Toda že v sanskrtu je zapisano: čeprav potiskaš baklo k tlom, plameni švigajo navzgor. Torej se na vsakem dnu začenja pot navzgor; in na vsakem dnu so se vedno pojavili posamezniki, ki jih ni zmedla uničujoča zgodovinska pripoved, ampak so znali, zmogli in hoteli pokazati navzgor, naprej, k svetlobi in Luči;

se nadaljuje v smislu neevropske modrosti: iz istega cveta nabirata čebela med in pajek strup.